

ΥΠΑΡΧΕΙ ΜΟΝΑΡΧΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΛΙΣΑΒΕΤ;

Η Αυστραλή πανεπιστημιακός Σίντι ΜακΚρίρι, ειδήμων σε ό,τι αφορά τη σύγχρονη μοναρχία, μοιράζεται τις απόψεις της για το μέλλον του βρετανικού θρόνου, την αντανάκλαση της βασιλικής οικογένειας στην αγγλική κοινωνία και αποτιμά τα 70 χρόνια της βασιλείας της Ελισάβετ.

συνέντευξη ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

Φεβρουάριος 1954: Η βασίλισσα Ελισάβετ και ο πρίγκιπας Φίλιππος συναντούν τον καλλιτέχνη Άλμπερτ Ναμτζιρα, κατά τη διάρκεια της πρώτης επίσημης βασιλικής περιοδείας στην Αυστραλία από Βρετανό μονάρχη.

Όταν σκεφτόμαστε τη βρετανική μοναρχία σήμερα, πιστεύω ότι οι περισσότεροι άνθρωποι σκέφτονται την Ελισάβετ. Δεν σκέφτονται τον πατέρα της Γεώργιο ΣΤ΄, τον Κάρολο ή ακόμη και τον Ουίλιαμ ως τους διαδόχους της – σκέφτονται εκείνη. Και νομίζω ότι αυτή είναι μια σπουδαία απόδειξη του τρόπου με τον οποίο έχει πετύχει στον ρόλο της», λέει η δρ. Σίντι ΜακΚρίρι, επίκουρη καθηγήτρια στο Τμήμα Ιστορίας του Πανεπιστημίου του Σίδνεϊ, μερρευνητικά ενδιαφέροντα γύρω από τη σύγχρονη μοναρχία και τη ναποικιοκρατία, και ιδρυτικός και πρόεδρος του Modern Monarchy in Global Perspective Research Network, όταν της θέτω μετωπώτημα για την παρακαταθήκη της Ελισάβετ Β΄.

ΜΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΛΑΓΩΝ

Οι αλλαγές δεν είναι κάτι ξένο για την Ελισάβετ. Όταν ανέβηκε στον θρόνο, το 1952, μετά τον πρόωρο θάνατο του πατέρα της, ο κόσμος διήνευε μια σημαντική μεταβατική περίοδο, που άνοιξε τον δρόμο για τη σύγχρονη πραγματικότητα, όπως τη γνωρίζουμε σήμερα. Η εικόνα της Βρετανικής Αυτοκρατορίας και ο θεσμός της μοναρχίας κλήθηκαν να αλλάξουν επίσης. «Κατά τη διάρκεια της βασιλείας της Ελισάβετ, η ίδια η βρετανική μοναρχία χρειάστηκε να προσαρμοστεί σημαντικά, αν σκεφτεί κανείς πότε ανεβαίνει στον θρόνο – έχουμε τον Ψυχρό Πόλεμο, τις λοιπές συνέπειες του τέλους του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά ειδικότερα για τη Βρετανία έχουμε την απώλεια της πρώην αυτοκρατορίας της. Έτσι, η Ελισάβετ είναι η μονάρχης που επιβλέπει τη ριζική αποχώρηση της

πάλαι ποτέ βρετανική αυτοκρατορίας, με χώρες όπως για παράδειγμα η Ινδία, το Πακιστάν και η Κένυα να γίνονται δημοκρατίες. Θα έλεγα ότι θα πρέπει να αποδοθούν στη βασίλισσα τα εύσημα για το ότι, παρότι αυτές οι χώρες άλλαξαν δραστηριότητα πολιτική τους δομή, παρέμειναν ή σε μερικές περιπτώσεις επέστρεψαν στη βρετανική Κοινοπολιτεία ως μέλη. Αυτό που η βασίλισσα έχει καταφέρει να κάνει είναι να δώσει μια αίσθηση συνείδησης και σταθερότητας στην Κοινοπολιτεία, που κάνει ένα πολύτερο κληροσύνη λοχρών – πολλές από τις οποίες είναι δημοκρατίες – να θέλουν να γίνουν μέλη της.

» Η άλλη μετάβαση στην οποία χρειάστηκε να προσαρμοστεί η βασίλισσα είναι οι θεμελιώδεις κοινωνικές αλλαγές που έλαβαν χώρα. Με κινήματα όπως αυτά για τα πολιτικά δικαιώματα στην Αμερική, τις φοιτητικές επαναστάσεις του 1968 σε όλη την Ευρώπη και την Αμερική και η γενικότερη στροφή προς μια πιο ισότιμη, ανεκτική και κοσμική κοινωνία. Ως επικεφαλής της Αγγλικανικής Εκκλησίας, πιστεύω ότι η βασίλισσα πέτυχε να διατηρήσει τον σεβασμό του κόσμου, ακόμη και εν μέσω αυτής της αναστάτωσης». Ωστόσο, αυτές οι αλλαγές στην κοινωνία μετέβαλαν και τον ίδιο τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί και προβάλλεται η βρετανική βασιλική οικογένεια. «Μία από τις συνέπειες αυτών των αλλαγών είναι ο γενικότερος ρόλος του Τύπου και της ευρείας διείσδυσης του στις ζωές των πολιτών αλλά και της βασιλικής οικογένειας». Οι συγκρίσεις με την παλαιότερη από μακρὰ και στωική μοναρχία είναι εμφανείς: το

1969 η βασίλισσα, με την υποστήριξη του πρίγκιπα Φίλιππου, προσλαμβάνει τον Ρίτσαρντ Κόστονα γυρίσει έναν τοκιμαντέρ μεταφορμική την επικείμενη ανακήρυξη του Καρόλου σε πρίγκιπα της Ουαλίας. Με τον απλό τίτλο *Βασιλική Οικογένεια*, στο να τοκιμαντέρ περιλαμβάνονται σπινόμετρα από την καθημερινή ζωή της βασίλισσας και της οικογένειάς της. Από συναντήσεις με τον Αμερικανό πρόεδρο Ρίτσαρντ Νίξον μέχρι επισκέψεις σε ένα τοπικό παντοπωλείο για να αγοράσει παγωτό και καραμέλες στον μικρό πρίγκιπα Έντουαρντ και ένα οικογενειακό πάρμπεκιο στο οποίο βοηθάει τον πρίγκιπα Κάρολο να κόψει τη σαλάτα, η Ελισάβετ φαίνεται ανθρώπινη, προσιτή.

Το να τοκιμαντέρ θεωρήθηκε «ένα μέσο να καλωσοριστεί το κοινό στην οικογενειακή ζωή της βασιλικής οικογένειας κατά έναν τρόπο ευνοϊκό», σχολιάζει η δρ. ΜακΚρίρι. Ωστόσο, μετά από λίγο καιρό, η βασίλισσα απο απέσυρε και απαγόρευσε την προβολή του (πλέον κυκλοφορεί εξολοκλήρου στο YouTube, με τους ιδίους τους θεατές να εκπλήσσονται που συνεχίζει να είναι διαθέσιμο στην πλατφόρμα), θεωρώντας ότι έβλαπτε την εικόνα της οικογένειας και της μοναρχίας. «Το πρόβλημα είναι», προσθέτει η δρ. ΜακΚρίρι, «ότι ο να τοκιμαντέρ αυτό ανοίξε τον δρόμο για διάφορες προσδοκίες [από τη βασιλική οικογένεια]. Κανείς δεν αμφισβητεί ότι ο Τύπος είναι ολοένα και πιο αδιάκριτος, και αυτό έχει φυσικά οδηγήσει σε διάφορα σκάνδαλα στα οποία εμπλέκονται μέλη της βασιλικής οικογένειας – ο Κάρολος και η Νταϊάνα και πιο πρόσφατα ο Άντριου και

ο Χάρι – τα οποία επιδρούν εις βάρος της βασίλισσας. Είναι πολύ δύσκολο να διατηρηθεί η ισορροπία», συνεχίζει.

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΛΥΚΟΦΩΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΗΜΕΡΑ

Ο πρόσφατος θάνατος του πρίγκιπα Φίλιππου και ο εορτασμός των ενενήκοστων πέμπτων γενεθλίων της βασίλισσας λίγο αργότερα έδρασαν ως μια βίαιη υπενθύμιση ότι η βασίλισσα δεν είναι αιθάλη και ιότις ως η βασιλεία της κατεξοχήν εκπροσώπου της παλαιάς φρουράς του δευτεροτέλους της. Η σύγχυση που επικρατεί για την επόμενη μέρα μάλλον προκύπτει περισσότερο λόγω της ψυχολογικής διάστασης που συνοδεύει την αποχώρηση της Ελισάβετ. «Θεωρώ ότι το πρώτο πράγμα που θα πρέπει να σημειώσουμε είναι πως, ό,τι και να συμβεί μετά, θα υπάρξει άγχος, διότι η βασίλισσα έχει υπάρξει σταθερή φιγούρα στο μυαλό μας γιατί όσο καιρό. Ο περισσότεροι άνθρωποι που είναι σήμερα εν ζωή δεν θυμούνται και ποιο άλλο Βρετανό μονάρχη. Πιθανώς δεν υπάρχει άλλος μονάρχης που είναι τόσο οικείος πέρα από τη βασίλισσα. Έτσι, πιστεύω ότι για όλους μας ανεξάρτητα από τις απόψεις μας για τη μοναρχία και τη βασίλισσα, ο θάνατός της θα σημάνει μια πραγματική μετάβαση για την αντίληψη του εαυτού μας και για το πού θα βρισκόμαστε στον σύγχρονο κόσμο», εκτιμά η δρ. ΜακΚρίρι.

Πέρα από αυτή τη διάσταση, όμως, τα πράγματα είναι απλά. «Δεν υπάρχει συνταγματική σύγχυση σχετικά με το τι θα συμβεί μετά, με άλλα λόγια μετά τον θάνατό της. Τα πράγματα είναι ξεκάθαρα γιατί είναι κατοχυρωμένα στη γραπτή νομοθεσία σχετικά με τη διαδοχή», ξεκαθαρίζει η δρ. ΜακΚρίρι. Η βρετανική κυβέρνηση γνωρίζει πολύ καλά ότι, μετά τον θάνατο της Ελισάβετ, στον θρόνο θα ανέβει ο πρίγκιπας Κάρολος και, μετά το τέλος της δικής του βασιλείας, ο πρωτότοκος γιος του, Ουίλιαμ. Η κατάσταση που είναι λιγότερο ξεκάθαρη είναι το τι θα γινόταν αν η βασίλισσα ήτανα κόμα εν ζωή, αλλά ανίκανη να κυβερνήσει για λόγους υγείας – σενάριο με το οποίο ήρθαν αντιμέτωποι οι Βρετανοί τον περασμένο Οκτώβριο, όταν η βασίλισσα πέρασε ένα βράδυ στο νοσοκομείο. «Πάλι, υπάρχει σχέδιο για αυτή την περίπτωση. Υπάρχουν οι Σύμβουλοι του Κράτους (Counsellors of State), ανώτατοι ρόλοι που έχουν ο πρίγκιπας Κάρολος, ο Ουίλιαμ και περιέργως και ο πρίγκιπας Άντριου – αν και περιμένω ότι σύντομα θα πρέπει να εγκαταλείψει αυτόν τον ρόλο. Πρόκειται λοιπόν για μέλη της βασιλικής οικογένειας που έχουν τον συνταγματικό ρόλο να αναλάβουν και να αντικαταστήσουν τη βασίλισσα στα καθήκοντά της στην περίπτωση που είναι ανίκανη να κυβερνήσει. Υπάρχει

«Το πρώτο πράγμα που θα πρέπει να σημειώσουμε είναι πως, ό,τι και να συμβεί μετά, θα υπάρξει ΑΓΧΟΣ, διότι η βασίλισσα έχει υπάρξει σταθερή φιγούρα στο μυαλό μας για τόσο καιρό».

επίσης μια διάταξη, που έχει ενεργοποιηθεί προηγουμένως στη βρετανική ιστορία, σύμφωνα με την οποία, αν η βασίλισσα ήταν σοβαρά άρρωστη και έτιθετο εκτός δράσης για αρκετούς μήνες, τότε θα διοριζόταν ένας αντιβασιλέας. Γνωρίζουμε ότι αυτό το πρόσωπο θα ήταν ο Κάρολος. Επομένως, αυτά τα σχέδια υπάρχουν και υπάρχουν επίσης και διατάξεις που αντιμετωπίζουν την πιθανή κακή κατάσταση της υγείας της βασίλισσας τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα.

«Ωστόσο, είναι αξιοσημείωτο ότι η ίδια η βασίλισσα φαίνεται αρκετά διστακτική να εφαρμόσει αυτού του είδους την επίσημη διαχείριση της βασιλείας. Για παράδειγμα, η τελευταία φορά που χρησιμοποιήθηκαν οι Σύμβουλοι του Κράτους ήταν το 2016, όταν η βασίλισσα ταξίδεψε στη Μάλτα για το Συμβούλιο των Ηγετών των Χωρών της Κοινοπολιτείας. Από όσο γνωρίζω, δεν έχει ταξιδέψει στο εξωτερικό έκτοτε και δεν προβλέπεται να ξαναταξιδέψει σύντομα. Επομένως, φαίνεται ότι δεν είναι πολύ πιθανό να υπάρξει κάποια ευκαιρία ώστε να αναλάβουν οι Σύμβουλοι του Κράτους τον ρόλο αυτόν, εκτός από την περίπτωση στην οποία η Ελισάβετ ήταν άρρωστη», καταλήγει η δρ. ΜακΚρίρι.

Και το σενάριο της παραίτησης: «Θεωρώ ότι είναι σχεδόν απίθανο να παραιτηθεί η βασίλισσα. Πιστεύω ότι εκείνη θυμάται την παραίτηση του θείου της βασιλιά Εδουάρδου Η' το 1936, που κυριακάδηγε στο να γίνει ο πατέρας της μονάρχης. Είναι γνωστό ότι η Ελισάβετ κατηγορεί τον θείο της για μια κατάσταση που, κατά την άποψή της, επιδείνωσε την υγεία του πατέρα

της και συνέβαλε στον πρόωρο θάνατό του. Η βασίλισσα έχει μια αίσθηση καθήκοντος τόσο ισχυρή, που δεν θα εγκατέλειπε οικειοθελώς τον θρόνο. Επομένως, η βασίλισσα περιμένει να συνεχίσει μέχρι το τέλος της βασιλείας της και έπειτα να τη διαδεχτεί ο Κάρολος. Πιστεύω ότι και ο Κάρολος περιμένει ότι θα κυβερνήσει ως βασιλιάς – δεν θα παραιτηθεί του θρόνου. Από την άλλη, θα ανέλθει στον θρόνο μετά τα 70 του, ενώ η βασίλισσα ανήλθε στον θρόνο στα είκοσι πέντε. Θα είναι σε ένα ύστερο στάδιο της ζωής του και μπορεί η βασιλεία του να μην είναι μακρά και να τον διαδεχτεί σύντομα ο Ουίλιαμ», εικάζει η δρ. ΜακΚρίρι.

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΜΟΝΑΡΧΙΑΣ
Ομοίως, η μακρά ιωνή παρουσία της Ελισάβετ στον θρόνο και ο συνεκδοχικός συσχετισμός της με τον ίδιο τον θεσμό της μοναρχίας εγείρουν ένα ακόμη καιραιο ερώτημα, ιδιαίτερα στην περίπτωση του τέλους της βασιλείας της. Όταν οι πολίτες διαχωρίσουν τον θεσμό από το πρόσωπο, θα υποστηρίξουν ακόμη την ύπαρξη της μοναρχίας; Τα κινήματα υπέρ της δημοκρατίας και της ανεξαρτησίας σε ορισμένες περιπτώσεις φαίνεται ότι αναγνωρίζουν ότι η συγκυρία της κλήξης της βασίλειας της Ελισάβετ αποτελεί την κατάλληλη ευκαιρία να τεθούν εκ νέου τα ζητήματα αυτά στον βρετανικό λαό καθώς και στους λαούς των χωρών της Κοινοπολιτείας. Βρισκόμαστε σε ένα κομβικό σταυροδρόμι για τη μοναρχία;

«Θεωρώ ότι, αν δεν βρισκόμαστε ήδη σε ένα τέτοιο σταυροδρόμι, τότε το πλησιάζουμε ταχέως. Βρίσκω πολύ ενδιαφέρον

Ιούνιος 1969: Η βασιλική οικογένεια γευματίζει στο κάστρο Ουίνδσορ στο Μπέρκσαϊρ, κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων του ντοκιμαντέρ του BBC *Royal Family*.

και θέλω να επισημάνω ότι, όταν η βασίλισσα ανάγκασε πρόσφατα τον Αντριου να επιστρέψει τους στρατιωτικούς του τίτλους, το έκανε ως απάντηση σε μια ανοιχτή επιστολή που εστάλη από του βετεράνους των Αμυντικών Δυνάμεων του Ηνωμένου Βασιλείου που υποστηρίζουν ότι ο Αντριου δεν είναι "έντιμο και κατάλληλο άτομο" ώστε να κατέχει αυτούς τους στρατιωτι-

κούς ρόλους. Αλλά αυτό που είναι σημαντικό είναι ότι αυτή η επιστολή συντονίστηκε επίσης από το Ρεπουμπλικανικό Κίνημα του Ηνωμένου Βασιλείου, κίνηση η οποία είναι με πολλούς τρόπους αρκετά τολμηρή, λαμβάνοντας υπόψη ότι έγινε το έτος του Ιωβηλαίου της βασίλισσας. Αντανακλά τον θυμό έναντι του Αντριου, όμως πιστεύω ότι αντανακλά επίσης την αυξανόμενη

«Η βασίλισσα έχει μια αίσθηση καθήκοντος τόσο ισχυρή, που ΔΕΝ ΘΑ ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΠΕ οικειοθελώς τον θρόνο. Επομένως, η βασίλισσα περιμένει να συνεχίσει μέχρι το τέλος της βασιλείας της».

τόλμη μεταξύ των αντιμοναρχικών της Βρετανίας», παρατηρεί η δρ. ΜακΚρίρι. Παρότι αποκλείει το ενδεχόμενο να τεθεί το ζήτημα κατάργησης της μοναρχίας όσο βασιλεύει ακόμη η Ελισάβετ, θεωρεί ότι μετά το τέλος της βασιλείας της είναι πολύ πιθανό να δούμε έντονες συζητήσεις και αντιπαραθέσεις για την εγκαθίδρυση δημοκρατίας στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Αυστραλία, ενδεχομένως και στον Καναδά, στη Νέα Ζηλανδία και σε όσα μέρη υπάρχουν ισθίματα αμφισβήτησης της μοναρχίας. «Αν έχουμε έναν νέο μονάρχη, αν ο κόσμος είναι βαθιά δυσχισμένος τότε θα κάνουμε αυτή τη συζήτηση».

Η κατάσταση γίνεται σίγουρα κρισιμότερη όταν μιλάμε για τα κράτη, οι αυτόχθονες πληθυσμοί που νωπούν έχουν ένα αιματηρό παρελθόν με την αποικιοκρατική Μεγάλη Βρετανία του πάλαι ποτέ: μπορεί κατά τη βασιλεία της Ελισάβετ να άλλαξε άρδην η εικόνα της αποικιοκρατικής αυτοκρατορίας, όμως οι αυτόχθονες πληθυσμοί ορισμένων χωρών της Κοινοπολιτείας δεν έχουν ακόμη πρόσβαση σε θετικές διακυβέρνησης των χωρών τους. Είναι επόμενο να αναρωτηθεί κανείς αν είναι πιθανό για τις χώρες αυτές να επανξετάσουν και να αναθεωρήσουν τον ρόλο τους στη Κοινοπολιτεία, επί τη ευκαιρία της μεταφοράς της εξουσίας στον διάδοχο του αγγλικού θρόνου.

«Αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό θέμα», συμφωνεί η δρ. ΜακΚρίρι. «Και είναι πολύ σύνθετο, διότι δεν έχουμε μια ξεκάθαρη εικόνα. Τουλάχιστον στην Αυστραλία, οι ομάδες των αυτοχθόνων έχουν επικοινωνήσει με τη βασίλισσα, όπως έχει γίνει προηγουμένως, για παράδειγμα, με τη βασίλισσα Βικτωρία, για να πείσουν το ζήτημα αυτού που εκείνοι βλέπουν ως μειονεκτική θέση σε νομικό και δικαστικό επίπεδο καθώς και σε επίπεδο κοινωνικής δικαιοσύνης. Πιστεύω ότι αυτή η ιδιαίτερη σχέση μεταξύ των αυτοχθόνων και του Βρετανού μονάρχη είναι σημαντική, και μπορεί να περιπλέξει τη ρεπουμπλικανική ατζέντα».

«Ένα από τα σημεία που είναι πολύ ενδιαφέροντα σε αντιμέτωπα μοντέλα επιλογής ενός νέου αρχηγού κράτους είναι το ερώτημα του σε ποιο βαθμό θα συμπεριληφθούν οι αυτόχθονες σε αυτή τη συζήτηση. Η πρόταση της Αυστραλίας που μόλις ανακοινώθηκε, για παράδειγμα, από το Αυστραλιανό Ρεπουμπλικανικό Κίνημα, ορίζει ότι οι υποψήφιοι για αρχηγοί του κράτους θα κατατίθενται ως εξής: μία πρόταση από κάθε πολιτεία και επικράτεια καθώς και τρεις προτάσεις από την Ομοσπονδιακή Βουλή. Με μια ματιά, αυτό το μοντέλο αναπαράγει ην υπάρχουσα πολιτική και πληθυσμιακή δομή». Η δρ. Μακ-

Κρίρι εξηγεί ότι το πληθυσμιακό πλεονέκτημα μιας πολιτείας όπως η Νέα Νότια Ουαλία, που είναι η πιο πυκνοκατοικημένη επικράτεια της χώρας και επομένως είναι πιθανό υποψήφιος του θα προταθεί από αυτή την πολιτεία να έχει το προβάδισμα.

«Αν ωστόσο υπήρχε – αν και δεν πιστεύω ότι υπάρχει – ένας αυτόχθονας υποψήφιος ή ένα υποψήφιο που θα μπορούσε κάπως να αγκαλιάσει όλο το έθνος, θεωρώ ότι θα παρείχε ένα ισχυρό πλεονέκτημα σε αυτό το μοντέλο. Με άλλα λόγια, απ'όσο γνωρίζω, αυτό είναι κάτι που το ρεπουμπλικανικό κίνημα δεν έχει σκεφτεί πλήρως ή έχει θέσει ως ζήτημα. Πιστεύω ότι αυτή η ανησυχία σχετικά με τη θέση των αυτοχθόνων σε μια νέα δημοκρατία θα μπορούσε να κάνει τους ίδιους τους αυτόχθονες αλλά και άλλους σπιοεπιφυλακτικούς σχετικά με τον ψηφίζουν υπέρ μιας δημοκρατίας», παραδέχεται η δρ. ΜακΚρίρι.

Η ΠΑΛΑΙΑ ΦΡΟΥΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΓΑΛΑΖΟΑΙΜΑΤΟΙ ΣΤΟ ΡΑΦΙ Πάντως, μπορούμε να πούμε με ασφάλεια ότι η δυναμική για αλλαγή είτε του ίδιου του πολιτεύματος είτε στοιχείων της μοναρχίας αυξάνεται. Η κατάσταση είναι άνευ προηγουμένου: η μακροβιότερη μονάρχης πλησιάζει το τέλος της βασιλείας της, η Βρετανία έχει αποχωρήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση και οι νομοθέτες της ακόμη προσπαθούν να διαχειριστούν αυτόν τον νομοθετικό εφιάλη και πολλά από τα μέλη της βασιλικής οικογένειας εμπλέκονται σε σοβαρά σκάνδαλα, με πιο πρόσφατο παράδειγμα τον Άντριου, το φημολο-

γούμενο αγαπημένο παιδί της Ελισάβετ.

«Πρέπει να πω ότι ένταση και ενέργεια με την οποία το κοινό και ο Τύπος έχουν στραφεί εναντίον του Άντριου και, έως έναν βαθμό, εναντίον της βασιλικής οικογένειας γενικότερα είναι αξιοπρόσεκτος. Πράγματι, χτίζεται μια δυναμική εδώ και είναι ενδιαφέρον να σκεφτεί κανείς μέχρι πού μπορεί να φτάσει όλο αυτό και κατά πόσο μπορούν η βασίλισσα και ο Κάρολος να προστατευτούν από αυτή την ενθρόνηση, κατά πόσο μπορούν να προβληθούν ως "οικαλοί" που μπορούν να μείνουν και να απομονώσουν τον Άντριου και ενδεχομένως τον Χάρι ως τα μαύρα πρόβατα», παρατηρεί η δρ. ΜακΚρίρι.

Αυτή η βασιλική οικογένεια δύο μέτρων και δύο σταθμών διαιωνίζεται, φυσικά, και από τον Τύπο. Η παλαιά φρουρά και ειδικά η βασίλισσα και ο σύζυγός της αντιμετωπίζουν πάντα με εμπιστοσύνη, συμπόνια και πολλές φορές και προστασία, γεγονός που ίσως δικαιολογείται από το ότι η βασίλισσα θεωρείται από την πλειονότητα ως μια σταθερή, διακριτική και ενωτική παρουσία που υπηρετεί επιμελώς το έθνος της. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι τα πρωτοσέλιδα σχετικά με τα κορωνοπάρτι στην Ντάουνινγκ Στριτ συμφωνούν ότι «ενόσω η βασίλισσα απενθούσε μόνη της τον σύζυγό της, ο πρωθυπουργός πήγαινε σε πάρτι στο νούμερο 10». Ωστόσο, δεν ισχύει το ίδιο και για τα νεότερα μέλη της βασιλικής οικογένειας – αλλά ούτε και εκείνα αντιδρούν με τον παραδοσιακό τρόπο στα δημοσιεύματα: ολόένα και περισσότερα μέλη της προσφεύγουν στη δικαιοσύνη ή δημοσιεύουν δηκτικές

Μάρτιος 2006: Η βασίλισσα Ελισάβετ χαμογελάει ανάμεσα σε σημαίες της Αυστραλίας μετά τη λειτουργία της Ημέρας της Κοινοπολιτείας.

ανακοινώσεις όταν αδικούνται από τον Τύπο. Αντίστοιχα, υπάρχει και το πρόσφατο παράδειγμα των Χάρι και Μέγκαν, που ακολουθούν ένα δικό τους μονοπάτι που επικεντρώνεται στον χώρο των media προκειμένου να κάνουν το καθήκον τους.

«Φυσικά», συμφωνεί η δρ. ΜακΚρίρι. «Μάλιστα, ο ίδιος ο πρίγκιπας Κάρολος έχει σχολιάσει το ζήτημα αναφέροντας ότι οραματίζεται μια πιο περιορισμένη βασιλική οικογένεια [σε αριθμό μελών με καθήκοντα] στο μέλλον». Ωστόσο, δεν συζητάμε για μια διαφορά στην συμπεριφορά απέναντι στις δύο γενιές της βασιλικής οικογένειας

επειδή υπάρχει απλώς μεγαλύτερος σεβασμός απέναντι στη γηραιότερη γενιά. Άλλωστε, ο Χάρι και η Μέγκαν ανήκουν στην ίδια γενιά με τον Ουίλιαμ και την Κέιτ. «Νομίζω ότι επιδιώκουν περισσότερο να προστατεύσουν τον πιο κλειστό κύκλο, και συγκεκριμένα, πέρα φυσικά από την Ελισάβετ, τους διαδόχους στον θρόνο, δηλαδή τον Κάρολο, τον Ουίλιαμ και την οικογένειά του. Δημοσιεύονται θετικά ρεπορτάζ ή ακόμη και το πρόσφατο φωτογραφικό αφιέρωμα για τα γενέθλια της Δούκισσας του Κέιμπριτζ, και έτσι διαχωρίζονται εμφανώς από τον Χάρι και γενικότερα όλα

τα μέλη της βασιλικής οικογένειας που δεν ακολουθούν τη "γραμμή". «Με άλλα λόγια, πρόκειται για ένα ζήτημα πίστης και αφοσίωσης, συμμόρφωσης και επιλογής του ποιος αξίζει να τον υποστηρίξουμε μακροπρόθεσμα και ποιος δεν είναι απαραίτητος και μπορεί, πιο ρεαλιστικά, να μπει στο ράφι για την ώρα. Κάτι τέτοιο μπορεί να συμβαίνει και με τον Χάρι και τον Άντριου. Αντίστοιχα, όλο αυτό συνάδει και με τη λαϊκή απαίτηση σε σχέση με το κατά πόσο μπορούμε να χρηματοδοτούμε όλη την οικογένεια. Ο κόσμος πιστεύει ότι δεν πρέπει να πληρώνουμε για την ασφάλεια, το προσωπικό, τα σπίτια κ.ο.κ. της εκτεταμένης οικογένειας, αλλά μόνο για τον μονάρχη και τους άμεσους διαδόχους. Βέβαια, το πώς θα γίνεται αυτό είναι ένα άλλο θέμα, εφόσον γνωρίζουμε για παράδειγμα ότι ο Άντριου λαμβάνει ένα ετήσιο επίδομα από τη βασίλισσα και είναι ένα οικογενειακό θέμα, με την έννοια ότι το Crown Estate είναι ο σπιτονοικοκύρης του. Είναι σίγουρα μη ρεαλιστικό να περιμένουμε από αυτόν να βρει μια κανονική δουλειά όπως χρειάζεται να κάνει ο λόγος ο υπόλοιπος, κανονικός κόσμος. Αλλά ο θυμός του λαού αυξάνεται και οι περισσότεροι πιστεύουν ότι θα πρέπει να περάσει επί δις δυσκολίες που έχει περάσει τα τελευταία χρόνια ο βρετανικός λαός, ιδιαίτερα με καταστάσεις όπως η πανδημία».

ΠΡΟΣ ΜΙΑ «ΜΟΝΑΡΧΙΑ ΤΟΥ ΠΟΔΗΛΑΤΟΥ»

Πολλοί σύγχρονοι επικριτές της βρετανικής μοναρχίας συγκρίνουν τα οικονομικά της βασιλικής οικογένειας με αυτά άλλων βασιλικών οικογενειών της Ευρώπης που

συνεχίζουν να βρίσκονται στον θρόνο, όπως για παράδειγμα αυτή του Λουξεμβούργου ή της Ολλανδίας. «Πράγματι, αυτό που είναι πολύ ενδιαφέρον εδώ είναι ότι ο πρίγκιπας Κάρολος έχει υπάρξει πολύ επικριτικός απέναντι στις μοναρχίες, που αναφέρει αρκετά υποτιμητικά ως "μοναρχίες του ποδηλάτου", εννοώντας τις μοναρχίες των σκανδιναβικών κυρίως χωρών, που έχουν έναν πιο περιεκτικό και αποτελεσματικό μηχανισμό. Επομένως, θα λέγαμε ότι ίσως είναι μια πρόσφατη αλλά και ετεροχρονισμένη συνειδητοποίηση ότι η βρετανική βασιλική οικογένεια δεν θα πρέπει να είναι αυτός ο τεράστιος μηχανισμός και ότι θα πρέπει να περιοριστεί. Επίσης, όπως η Βρετανία δεν έχει πια μια αυτοκρατορία και έπρεπε να προσαρμόσει τις προσδοκίες της, έτσι πρέπει να κάνει και η βασιλική οικογένεια.

«Στον αντίποδα, όμως, θα μπορούσαμε να πούμε ότι, τουλάχιστον πριν αναστατώσει ο Covid τον τουρισμό, η βασιλική οικογένεια προβαλλόταν ως ένα σημαντικό προσόν της Βρετανίας, ως μια πηγή εσόδων εξαπτίας του τουρισμού. Δεν ξέρω αν αξίζει όλα τα ποσά τα οποία ξοδεύτηκαν γι' αυτήν, αλλά σίγουρα υπάρχει το επιχείρημα ότι, αν η βασιλική οικογένεια ήταν τόσο μικρή και διακοσμητική όπως οι σκανδιναβικές μοναρχίες, δεν θα προσείλκε τόσο κόσμο. Νομίζω όμως ότι όλα αυτά εντάσσονται σε μια ευρύτερη στιγμή για τη Βρετανία, που καλείται να επανεκτιμήσει τον ρόλο της στον κόσμο και κατά πόσο πρέπει η βασιλική της οικογένεια να μείνει ως έχει, ή να μικρύνει και να γίνει κάπως πιο συνηθισμένη και λιγότερο ανοιχτή στο κοινό, υποθέτω».

© DOMINIC LIPINSKI - WPA, GETTY IMAGES/IDEAL IMAGE

Οκτώβριος 2016: Η βασίλισσα Ελισάβετ βλέπει ένα πορτρέτο της ίδιας από τον Βρετανό καλλιτέχνη Χένρι Γουόρντ, το οποίο δημιουργήθηκε για να σηματοδοτήσει έξι δεκαετίες προσφοράς της στον Βρετανικό Ερυθρό Σταυρό.

Η δρ. Σίντι ΜακΚρίρι θεωρεί ότι, μετά το τέλος της βασιλείας της Ελισάβετ, είναι ΠΙΘΑΝΟ να δούμε έντονες συζητήσεις για την εγκαθίδρυση δημοκρατίας στο Ηνωμένο Βασίλειο.

ΤΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΚΑΙ Ο ΚΡΥΦΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ

Ωστόσο, τα τελευταία σκάνδαλα τόσο εντός όσο και εκτός της βασιλικής οικογένειας στη Βρετανία δείχνουν ότι κοινό μάλλον θέλει οι θεσμοί να αναλαμβάνουν εμφανώς τις ευθύνες τους σε ένα καθεστώς διαφάνειας. Ίσως αυτή η ανάγκη για ανάληψη των εκάστοτε ευθυνών να είναι κάτι που θα ζητηθεί από τον νέο μονάρχη. Πολλοί Βρετανοί, για παράδειγμα, στράφηκαν εναντίον του παλατιού μετά τους ισχυρισμούς της Μέγκαν Μαρκλ, Δούκισσας του Σάσεξ, περί ρατσιστικών σχολίων προερχόμενων από ανώτατα μέλη της βασιλικής οικογένειας. Αλλά αυτή η διαφάνεια έχει και τα προβλήματα της, τα οποία δεν είναι και τόσο φανερά.

«Πιστεύω ότι σίγουρα υπάρχει μια μεγαλύτερη απαίτηση για υπευθυνότητα και ανάληψη ευθυνών. Βέβαια, αυτό δεν ισχύει μόνο για τη βασιλική οικογένεια, αλλά ισχύει γενικότερα και για τη δημόσια ζωή στη Βρετανία, με πιο χαρακτηριστική την περίπτωση του Μπόρις Τζόνσον και των κατηγοριών για τα κορωνοπάρτι στην Ντάουνινγκ Στριτ. Γενικότερα θα έλεγα ότι υπάρχει πολύς θυμός σε όλη τη Βρετανία για όσες συμπεριφο-

ρές θεωρεί ο κόσμος ότι emπίπτουν στη δημόσια διαφθορά. Έχουμε δύο μεσήλικες προνομιούχους άνδρες, τον Μπόρις Τζόνσον και τον Πρίγκιπα Αντριου, που φαίνεται να αντανakλούν μια ευρύτερη κατάσταση. Επομένως, όλο αυτό υπερβαίνει τη βασιλική οικογένεια και έχει να κάνει με το ευρύτερο ζήτημα της αρρενωπότητας και της πίστης στους δημόσιους λειτουργούς, ή μάλλον την έλλειψή της. Θα έλεγα ότι αυτή η νέα απαίτηση είναι πιο σχετική τώρα, ιδιαίτερα εξαιτίας αυτής της τεταμένης και δύσκολης περιόδου με τη βασιλίσσα να πλησιάζει το Πλατινένιο Ιωβηλαίο της και την αναζωπύρωση των ρεπουμπλικανικών κινημάτων στη Βρετανία. Το timing είναι πολύ σημαντικό.

«Ωστόσο, θα έλεγα, ως αντίλογο σε αυτό, ότι δεν πιστεύω πως ο κόσμος καταλαβαίνει σε ποιο βαθμό περιμένει ή θέλει στην πραγματικότητα να γίνει πιο ανοιχτή στο κοινό και να αναλαμβάνει φανερά τις ευθύνες της βρετανική βασιλική οικογένεια. Και αυτό γιατί υπάρχει ακόμη πολύ ενδιαφέρον και περιέργεια για τη μυστηριακή γοητεία της βασιλικής οικογένειας και, αν το αφαιρέσεις, όλο αυτό, αναρωτιέσαι τι μένει τελικά. Και μετά σκέφτεσαι ότι μπορεί να έρθεις αντιμέτωπος με μια κατάσταση όπου η

βρετανική βασιλική οικογένεια είναι πιο μπανάλ από τις διασημότητες του Χόλιγουντ, για παράδειγμα, το οποίο είναι αρκετά ειρωνικό». Τελικά, όλα μπορούν να συμπεκνωθούν σε ένα ερώτημα: ενδιαφερόμαστε πραγματικά και επενδύουμε στον θεσμό της μοναρχίας και στη βασιλική οικογένεια ή απλώς πνέφουμε θύματα της σαγήνης του μυστηρίου που τις περιβάλλει; «Πιστεύω ότι είναι μια μεξή πραγμάτων. Αυτό που είναι πραγματικά ενδιαφέρον στη δεδομένη στιγμή είναι ότι αυτή είναι μάλλον η πρώτη φορά που ο Βρετανός κάθισαν συνειδητά και σκέφτηκαν: "Γιατί έχουμε μοναρχία; Υπάρχει κάποια άλλη επιλογή; Τι πιστεύω για τη βασιλική οικογένεια; Επιτρέπεται να σκέφτομαι αυτά τα πράγματα;". Θεωρώ ότι για πολλούς ανθρώπους στο Ηνωμένο Βασίλειο, η μοναρχία και η βασιλική οικογένεια είναι τόσο σταθερά στοιχεία της πραγματικότητάς τους, που το να σκεφτούν κάτι εναλλακτικό απλώς δεν ήταν κάτι που έκαναν μέχρι σήμερα. Και μετά το κίνημα Με Τοο και τα πρόσφατα σκάνδαλα κάθονται και αναθεωρούν και αναρωτιούνται αν έχουν φωνή.

«Σε σχέση με το ανοκόσμος επενδύει στη μοναρχία και στη βασιλική οικογένεια, νομίζω ότι ξεφτάει. Η παλαιότερη γενιά και ιδιαίτερα η γενιά της βασιλίσσας ανιωθεί ότι έχει μια πραγματικά βαθιά συναισθηματική σύνδεση με τη βασιλίσσα και με τους θεσμούς. Για εκείνους που είναι νεότεροι ή εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου ή για εκείνους που δεν έχουν αγγλοσαξονικές ρίζες, υπάρχει μια ποικιλία από ψευδολοιθα επενδύουν στη ιδέα της μοναρχίας

άλλοι μπορεί να είναι εχθρικοί προς αυτή και άλλοι μπορεί να είναι απαθείς». Μπορεί ακόμη να αντιμετωπίζουμε τη βασιλική οικογένεια ως τους βασικούς χαρακτήρες του *The Crown* ή ως παρουςίες στα social media. «Θεωρώ ότι για μερικούς ανθρώπους της νεότερης γενιάς, που έχουν συνηθίσει τις σειρές όπως το *The Crown* και τα social media, δεν είναι ξεκάθαρο σε ποιο βαθμό μπορούν να κάνουν τον διαχωρισμό ανάμεσα στο ενδιαφέρον τους για τη βασιλική οικογένεια σαν να ήταν διασημότητες, σε σύγκριση με το ενδιαφέρον τους για τη βασιλική οικογένεια στην πραγματική της κατάσταση. Το πρόβλημα με τις σειρές όπως το *The Crown* είναι ότι παρουσιάζουν τη μυθοπλασία σαν να ήταν ιστορικά γεγονότα και πιστεύω ότι αυτό μπερδεύει περισσότερο την αντίληψη του κόσμου».

Το σίγουρο είναι ότι η βασιλεία της Ελισάβετ θα μείνει στην ιστορία για πολλούς λόγους, συνεχίζοντας την παράδοση των προγόνων της, Βικτωρίας και Ελισάβετ Α'. «Πιστεύω ότι, με ένα εύρος διαφορετικών κριτηρίων, οι περισσότεροι άνθρωποι θα έλεγαν ότι η Ελισάβετ έκανε καλή δουλειά, ακόμα και εκείνοι που δεν είναι Βρετανοί και που δεν υποστηρίζουν τη μοναρχία», παρατηρεί η δρ. Σίντι ΜακΚρίρι. Όποιο κι αν είναι το μέλλον της μοναρχίας και της βασιλικής οικογένειας στη Βρετανία, η Ελισάβετ, ή Λίλιμπητ όπως την αποκαλούν τρυφερά οι οικείοι της, άφησε αναμφισβήτητο το στίγμα της. «Μια βασιλίσσα της θαλπωρής αλλά και της εγκράτειας», όπως την περιγράφει ο Χένρι Γουόρντ, ο ζωγράφος που φιλοτέχνησε το πορτρέτο της το 2016. •